

XALQ OG‘ZAKI IJODIDA JISMONIY BAQUVVAT, HAR TOMONLAMA YETUK INSONLAR TASVIRI

Isakobulov Rajabboy Yusufovich

*Jizzax Politexnika Instituti
“Jismoniy tarbiya” kafedrası dos. v.b.
Jizzax, O‘zbekiston Respublikasi*

Gapparov Behzod Nematillaevich

*Jizzax politexnika instituti
“Muhandislik va kompyuter grafikasi”
kafedrası katta o‘qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolamizda hozirgi kun talabidan kelib chiqqan holda o‘zbek xalqining azaldan farzandlarini kurashga, chavandozlikka, qilichbozlikka, merganlikka o‘rgatib kelishganligi xususida batafsil ma‘lumotlar berilib, bunda xalq dostonlari misolida ushbu masalani yoritib berishga harakat qilindi.*

Kalit so‘zlar: *ta‘lim, tarbiya, ma‘naviyat, ma‘rifat, kurash, chavandozlik, qilichbozlik, merganlik.*

Аннотация: *В данной статье дана подробная информация о том, что узбекский народ с незапамятных времен обучал своих детей борьбе, верховой езде, фехтованию, стрельбе из лука.*

Ключевые слова: *воспитание, обучение, духовность, просвещение, борьба, рыцарство, фехтование, меткая стрельба.*

Abstract: *This article provides detailed information about the fact that the Uzbek people have been teaching their children to fight, horse riding, swordsmanship, and archery since time immemorial.*

Keywords: *education, training, spirituality, enlightenment, struggle, chivalry, swordsmanship, marksmanship.*

Xalqimiz, ajdodlarimiz avlodlarining farzandlarining sog‘lom, baquvvat, pahlavon bo‘lishlarini azaldan orzu qilib kelgan. O‘zbek xalqi o‘zining Alpomish, Go‘ro‘g‘li, Kuntug‘mish, Ravshan, Avaz, Hasan kabi pahlavonlariga ega.

Xalqning qahramonlik va mardlik haqidagi orzulari, sodiq do‘st, vafoli yor, jonkuyar og‘a-ini haqidagi umid-istaklari ana shu qahramonlar timsolida tasvirlangan. Xalq ularni o‘z dushmanlariga qarshi kurashda har ishga qodir jismoniy baquvvat, ma‘naviy yetuk qahramonlar qilib yaratgan.

Masalan, Hakimbek yoshligidanoq, bahodir, har ishga qodir bo‘lib o‘sadi. U yetti yoshidayoq bobosi Alpinbiydan qolgan o‘n to‘rt botmonli yoydan otib, Asqar tog‘ining cho‘qqissini uchirib yuborgani uchun Alpomish nomini oladi va to‘qson alpning biri bo‘lib qoladi.

Alpomish faqat kuchli, jasur bo‘libgina qolmay, u adolatli, jonkuyar, bechoralarga madadkor, do‘stga sodiq, yorga vafodor, ota-onasi va Vataniga mehrlil, fidoyi yigit.

Yoki o‘zbeklarning yana bir afsonaviy qahramoni Go‘ro‘g‘li ham dev kelbatli, mard, jasur, el uchun, yurt uchun jonini ham ayamaydigan fidoyi shaxs sifatida tasvirlanadi. Xalq o‘zi yaratgan qahramonni o‘zi suyib-ardoqlaydi.

Go‘ro‘g‘li afsonaviy Chambil elining podshosi. Eliga mehrlil, dushmanlariga o‘ta shafqatsiz.

Go‘ro‘g‘li faqat o‘zigina emas, o‘zgalardan ham qattiqqo‘llik bilan Vatan uchun, or-nomus uchun dushman bilan kurashda jonini ham ayamalikni talab qiladi. Jangda qo‘rqoqlik qilgan, xoinlik qilgan qochoqlarni ayamay jazolashini aytadi.

O‘zbek xalqi faqat yigitlarninggina emas, qizlarning ham jismoniy chiniqishi uchun barcha imkoniyatlardan foydalangan. Masalan, Barchinoy ham, Misqol pari, Yunus pari, Gulchehralar kuch-quvvatda, mardlik va shijoatda, Alpomish, Go‘ro‘g‘li, Otabek, Hasanlardan qolishmaydi.

Barchinoyning mardligi, jasorati o‘zbek qizlari uchun ibratdir. Barchin mardlik va dovyuraklikda, o‘z kuch-qudratini namoyon qila bilishda Toychaxon alplariga teng keladigan botir, jismoniy jihatdan yetuk, alp va go‘zal qiz sifatida tasvirlanadi.

Barchinning bu so‘zlari quruq do‘q bo‘lmay, u haqiqatda ham unga tegajoqlik qilgan qalmoqni yerga yiqitib, tavbasiga tayantiradi. Lekin g‘irromlik

qilmaydi, va'dasida turadi. Alpomish kelgach, shartni bajarishni talab qiladi. Xalq tasviridagi Barchin ana shunday mard qiz edi.

Yoki "Go'ro'g'li" dostonida Go'ro'g'li Chambilda yo'q paytida Rayhon arab Chambilga bostirib keladi. Go'ro'g'lining xotinlari qarab o'tirmay, erkakcha kiyinib, qurollanib Vatanni himoya qilishadi.

Ko'rinib turibdiki, o'zbek xalqi azaldan bolalarini kurashga, chavandozlikka, qilichbozlikka, merganlikka o'rgatgan. Shuning uchun ham Alpomish Barchinning shartlarini bekamu ko'st bajarib, 89 polvonni yengadi.

"Chambil qamali" dostonidagi Hasan Chopson esa yoshlikdan mashq qilgani, Go'ro'g'lining tarbiyasini olgani uchun ham aql lol qoladigan darajada mardonavor jang qiladi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, xalq hech qachon o'z qahramonlarini, kichkina, oriq, nimjon, qo'rqqoq, xoin sifatida tasvirlamaydi. Aksincha, xalq sevgan qahramonlar jismoniy baquvvat, kelishgan, kuchli, mard, oriyatli, saxovatli, himmatli qilib tavsiflanadi.

Alpomish esa, ana shunday bahaybat polvonni ham, qolgan 88 polvonni ham bemalol yengadi. Buning uchun u qanchalik kuchli va qudratli bo'lishi kerakligini o'zingiz tasavvur qilavering, endi. Ana shunday tasvirlanadi xalq sevgan qahramonning qiyofasi.

Xalqimiz azaldan bolalarning jismonan sog'lom, harbiy hunarni puxta egallagan, jasur, mard bo'lib yetishuviga alohida ahamiyat beradi. U jismoniy jihatdan barkamol insonlarga chuqur hurmat nazari bilan qaraydi. Farzandlariga harbiy qurollardan foydalanish sirlarini o'rgatadi. Xalqimizning qarashlariga ko'ra odam sog'lom va baquvvat bo'lishi uchun yoshlik chog'laridanoq jismoniy mashq bilan, ya'ni otda yurish, kurash tushish, nayzabozlik bilan muntazam shug'ullanishi va ularni bajarish san'atini egallashi kerak. Ana shunday odamgina o'zini, o'z yurtini, Vatanini tashqi dushmandan himoya qila olgan

Demak, xulosa o'rinda shuni aytish joizki, xalq nazdida qahramonning jismoniy baquvvatligi va ma'naviy qudrati tarozining ikki pallasiga o'xshatiladi, ya'ni ikki taraf teng bo'lishiga e'tibor beriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. “Alpomish”, Toshkent, “O‘qituvchi”, 1987 yil. 255 – bet.
2. M.Murodov. “Oltin sandiq ochildi”. Toshkent, “O‘qituvchi”, 1994 yil, 23-bet.
3. “Alpomish”, Toshkent, “O‘qituvchi”, 1987 yil. 50-54 sahifalar.
4. Gapparov B.N. va boshqalar. “Xalq pedagogikasi”. Toshkent. 2009 yil. “Tafakkur” nashriyoti. O‘quv qo‘llanma.